

memorii | jurnale

BISERICĂ DE LEMN ROMÂNEASCĂ

MARIA
REGINA ROMÂNIEI

ȚARA PE CARE
,
O IUBESC

Memorii din exil

Cu ilustrații de
REGINA ELISABETA A GRECIEI

Traducere din engleză și postfață de
MARIA BERZA

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Cătălin Strat
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Andreea Niță
DTP: Dan Dulgheru, Carmen Petrescu

Tipărit la Proeditură și Tipografie

Marie Queen of Rumania
The Country that I Love: An Exile's Memories
Illustrated by Queen Elizabeth of Greece
Duckworth, London, 1925

© HUMANITAS, 2016, pentru prezenta ediție românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Maria, Regină a României

Țara pe care o iubesc: memorii din exil / Maria Regina României;

trad. din engleză și postf. de Maria Berza – București: Humanitas, 2016

ISBN 978-973-50-5237-9

821.135.1-94

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0372 743 382 / 0723 684 194

Prefață

CRED CĂ E NEVOIE DE CÂTEVA CUVINTE PENTRU A explica împrejurările și temeiul scrierii acestei cărți. La un moment dat m-am gândit să-i aduc unele schimbări, dar, citind-o din nou, cu ochiul autorului, mi-am dat seama că nota sfâșietoare de înăbușită suferință ce o străbătea de la un capăt la altul constituia de fapt urzeala care unea întregul text. De ar fi fost cumva schimbată, s-ar fi pierdut o bună parte din menirea cărții, poate chiar și din farmecul ei.

La Iași, unde ajunsesem să ne refugiem, cu toată durerea și tristețea, firești unei asemenea situații, am trăit un timp de intensă și cumplită deznădejde. Fuserăm loviți puternic, foarte puternic; trei sferturi din țara noastră ajunsese în mâinile dușmanului; sosise iarna și, odată cu ea, foametea, lipsurile și mizeria. Eram cu moralul la pământ, iar în mințile noastre se înstăpânise haosul.

Mă aflu în miezul acestei situații, fiind la rândul meu tot o refugiată, o Regină cu mâinile goale, o mamă ce tocmai își înmormântase pruncul, aflat printre primele victime ale epidemiei ce izbucnise cu violență – simțeam din plin această deznădejde, fiind prea

zdrobită de durerea mea pentru a-i mai ajuta pe alții. Puțin câte puțin, suferința cumplită din jurul meu a reușit totuși să mă îndepărteze de propria-mi amărăciune, mi-a insuflat dorința arzătoare și nestăvilită de a fi de folos poporului meu și prin el țării mele, într-un moment în care ultimul dram de speranță părea să ne fi părăsit.

Ceva în sinea mea îmi spunea că glasul meu, ridicându-se deasupra tuturor, era acum trebuincios celorlalți; deveniserăm atât de neînsemnați, de zgribuliți, de neajutorați, iar în ținuturile noastre mai primitive ideea unei mame pe care să o știi aproape, de care să te sprijini, însemna o mare mângâiere, poate cea mai mare. Dar cum să intri în legătură directă și apropiată cu poporul? Cum aș putea eu, ca Regină, să îmi fac glasul auzit de mii și mii de oameni?

Dar iată că, într-o bună zi, un bătrân profesor¹ a venit să mă vadă; era și el scriitor și îmi era prieten. Și el pierduse totul, dar, ca și Regina lui, simțea nevoia de a face ceva, o sforțare, un semn care să arate că inimi credincioase vegheau asupra celor prea loviți, prea săraci, prea deznădăjduiți ca să-și ridice capetele și să lupte. Acest vechi prieten tocmai citise *Țara mea*, publicată în Anglia; i se păruse potrivită și mi-a spus că trebuie să scriu mai mult, că era un început bun, dar existau mai multe frumuseți ce se cereau descrise; că românii erau fericiți și măguliți de faptul că eu,

1. Profesorul Nicolae Iorga (1871–1940) istoric, academician și prim ministru, apropiat al Casei Regale a României (*n. tr.*).

Regina lor, prințesa născută într-o țară îndepărtată, am fost atrasă atât de mult de farmecul țării mele de adopție, încât am reușit să o descriu atât de potrivit. „O voi traduce eu“, a spus, „dar trebuie să continuați; atât de mulți sunt cei care și-au părăsit căminele, au fost smulși de lângă tot ce-au iubit, încât veți fi aproape de inimile lor dacă le veți vorbi despre ținuturile îndrăgite pe care au fost nevoiți să le părăsească“.

„Vom publica fiecare capitol în ziarul cel mai citit de toată lumea, cel care ajunge în tranșee și în cătunele cele mai îndepărtate. În felul acesta, glasul Majestății Voastre va răzbate până la cei ce nu v-au văzut nici-odată, veți deveni o realitate pentru ei, vă vor simți inima bătând în același ritm cu a lor și sufletul împărțându-le întreaga suferință – un lucru minunat pentru ei și pentru Majestatea Voastră deopotrivă.“

„Nu mulți suverani sunt înzestrați cu acest har, folosiți-l; trebuie să începeți chiar acum, lăsați deoparte orice șovăială, orice teamă, orice stânjenală. Eu voi traduce ceea ce scrieți pe măsură ce o faceți, iar cu cât veți înfățișa mai multe locuri, cu atât veți putea fi sigură că ajungeți la inimile cititorilor veniți chiar din acele locuri. Credeți-mă, este datoria Majestății Voastre de a folosi această forță a exprimării ce v-a fost hărăzită; desigur, e ceva neobișnuit pentru o Regină, dar situația în care ne aflăm nu e oare în mod tragic neobișnuită? Nu suntem oare datori să ajutăm când putem, așa cum putem fiecare?“

Atâta avusese de spus bătrânul patriot, iar eu, găsindu-i argumentele îndestulătoare, am dat la o parte orice

urmă de timiditate și am început să-i vorbesc popoului meu.

Am început prin a scrie câteva pagini, spunându-le tuturor că inima mea bate pentru ei, că le împărtășeam durerea, neliniștea, umilința, încurajându-i să înfrunte adversitățile prezentului cu hotărârea de a rămâne de nezdruccinat, de a nu se lăsa cuprinși de deznădejde. Odată ce le-am stârnit emoția și i-am făcut să mă asculte, le-am menținut treaz interesul publicând din două în două săptămâni câte un capitol ce descria un ținut ce ne fusese smuls. Se obișnuiseră să aștepte cu nerăbdare apariția acestor capitole, care au fost tipărite apoi într-un mic volum, pe o oribilă hârtie de război, cu o cerneală și mai oribilă.

Astfel s-au tipărit cu repeziciune cincisprezece mii de asemenea urâte cărțițele, iar când pășeam printre răniți și bolnavi, prin sute de spitale, ei întrebau neîncetat de „cărțica Reginei“, pe care fiecare biet suferind dorea să o aibă sub pernă ca pe un dar prețios.

Acele pagini n-au fost publicate niciodată în limba lor originală, engleza, singura în care eu pot scrie.

Desigur, nu mă pot aștepta ca ele să trezească, în zilele lipsite de emoții de după război, măcar un sfert din interesul pe care îl stârneau în sufletele bietilor mei români loviți de soartă; este însă posibil, chiar și azi, să placă unora. Nu sunt descrise aici scene din război – pe acelea le-am strâns în alt volum –, dar suferința acelor vremi răzbate printre rânduri și e sfâșietoare pentru cea care le-a așternut pe hârtie. Cer

iertare că am lăsat intactă nota tragică ce se degajă din fiecare rând.

Volumul original se încheie după capitolul despre Iași, dar, fiind publicat după atâția ani, m-am gândit că ar fi interesant pentru întreaga carte dacă aș adăuga câteva pagini descriind zile de după război, vorbind despre bucuria întoarcerii acasă, o bucurie amestecată cu multă durere, după cum se poate lesne imagina; dar, în același timp, e o poveste ce se încheie cu bine, iar asta înseamnă ceva...

Ilustrațiile îi aparțin ficei mele, Regina Greciei, la vremea aceea doar o fetiță; ele pot fi stângace, dar respiră atmosfera cuvenită, iar sentimentele sunt adevărate, deoarece și ea își iubește mult țara!

MARIA,
REGINA ROMÂNIEI

ȚARA PE CARE
O IUBESC

I

OARE CE AȘ PUTEA FACE EU, REGINA VOASTRĂ, pentru a vă ține trează speranța, în acest ceas cumplit când am fost cu toții izgoniți din ceea ce fusese viața noastră? V-am văzut disperarea și odată cu ea am simțit acea deznădejde ce îți macină sufletul, după o înfrângere și un refugiu; am trăit-o și eu, știu ce efort trebuie să faci ca să-ți înalți capul din nou și să privești viitorul în față.

Cum să mă fac auzită, cum pot pătrunde în inimile voastre; cum să vă vorbesc și despre ce anume? Pana mea șovăie – este prea mult de spus, durerea e prea mare –, spaima stăruie deasupra capetelor noastre ca un nour, dar cineva trebuie să-și facă glasul auzit, cineva trebuie să găsească curajul să sfarme această tăcere infernală ce ne strivește, făcându-ne să ne simțim deja morți, uitați, excluși din rândul celor vii.

Odată cu sosirea primăverii, un dor uriaș, aproape de nestăpănit, îmi năpădește sufletul. Precum un prizonier ce cată printre gratiile ferestrei de la temniță după un colț de cer, așa încerc și eu să-mi amintesc locurile părăsite atât de neașteptat și de dramatic.

Fiindu-ne smulse în clipe de-ntuneric, se înfățișează acum privirilor noastre înlăcrimate cu atât mai dragi nouă, care nici nu știam cât de mult le iubim. Au devenit dintr-odată Paradisul Pierdut după care tânjim cu toții. Astfel, m-am gândit că, în aceste vremuri de încercări, măcar pana mea ar putea să-i călăuzească iarăși pe unii dintre noi către căminele de care ne e dor.

Datoria pe care mi-am asumat-o este amară și dulce totodată, iar de cumva vorbele mele ar atinge sufletele unora dintre cititorii mei, îi rog, dacă accentele li s-ar părea cumva prea tragice, să țină minte că le scriam cu propriu-mi sânge.

Dacă vorbesc mai mult despre munți, câmpii și șesuri decât despre orașe și străzi, dacă zugrăvesc sate, biserici și locuri singuraticе, e din cauză că sufletul meu de artist este cel ce m-a învățat să iubesc această țară. Întotdeauna m-am simțit cel mai tare atrasă către cei umili, către țărani; credințele și obiceiurile lor, bucuriile și durerile lor mă mișcau în mod ciudat —, simțeam nevoia să-i cunosc, să-i înțeleg, să fiu acceptată fără șovăire în mijlocul lor. Îmi erau dragi întinderile nesfârșite în mijlocul cărora trăiau, mirosul aceluia pământ atât de roditor pe care îl lucrau; înțelegeam poezia colbului ce se așternea peste munca lor, acea strădanie neîncetată spre un țel rămas încă nedeslușit în parte.

Nu există nimic să nu iubesc în toată Țara Românească. Mai mult chiar decât aproape toți cei născuți aici, m-am simțit una cu întinsele ei câmpii, cu

drumurile nesfârșite, cu apusul soarelui, cu pajștile înrouate în zori de zi, cu codrii întunecați și cu lanurile aurii de grâu. Am îndrăgit până și măcăciunii deșirați ce-și întind prin bolovănișuri frumusețea fără nici un rost a ramurilor lor țepoase.

În drumurile mele, mi s-a întâmplat să rătăcesc prin locuri atât de singuratic, încât păreau a fi capătul lumii, iar acolo mă opream să privesc splendoarea cea din urmă a soarelui, înainte ca acesta să se cufunde în asfințit. Am îndrăgit singurătatea ce mă înconjura, culorile strălucitoare ale cerului, ciudata melancolie a înserării, aburul înmiresmat de rouă înălțându-se lin din pământ, vălul de colb ce plutea peste lume... Am iubit toate acestea, le-am iubit profund... le-am iubit cu ardoare!

Nu era nevoie să fiu smulsă din preajma lor ca să-mi dau seama cât de aproape de suflet îmi ajunsese țara; cu toate acestea, privită prin lucarna mea de prizonier, fiecare imagine ce aștepta amorțită în suflet mi se înfățișează limpede, ca o minune. Dar ele sunt atât de multe, încât abia dacă îmi pot da seama pe care să o zugrăvesc mai întâi...

II

ÎN TIMP CE GÂNDUL MI SE ÎNDREAPTĂ ÎN MOD firesc, înainte de orice altceva, către locul unde a trebuit să-l părăsesc pe micuțul pe care l-am iubit atât de mult, mă voi opri puțin pentru a vorbi despre căminul ce m-a adăpostit cu generozitate atâția ani.

Iubit cămin al Cotrocenilor, ești pustiu acum! De mă voi întoarce vreodată la tine, cum o să te găsesc? Mă vrei primi cu bucurie sau vei fi încă înfiorat de tot ce ai văzut?

Cât de mult te-am iubit, Cotroceni!

Iarna vedeam din pat soarele înălțându-se peste oraș; obișnuită fiind să mă trezesc devreme, mă bucuram în fiecare zi de această sărbătoare a culorilor. Copacii desfrunziți își întindeau spre cerul aprins al răsăritului crengile năpădite de ciori, ca niște roiuri. Din când în când, această năvală întunecată se ridica în aer ca un nor de furtună, tivind cerul portocaliu cu dungi negre, mișcătoare.

Primăvara mă trezeau păsările cu ciripitul lor, sau goarneau garnizoanei ce-mi aminteau de ceasurile zilnice de călărie. Cât de bine știam fiecare sunet de goarnă; după notele diferite puteam spune cu ușurință

Cuprins

Prefață	5
I	13
II	16
III	21
IV	25
V	31
VI	41
VII	53
VIII	64
IX	85
X	100
XI	110
XII	120
XIII	139
XIV	147
XV	152
<i>Postfață</i> (de Maria Berza)	167

La prețul de vânzare se adaugă 2%,
reprezentând valoarea timbrului literar.

